

VÁNOCE 2020

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA PROSEČ

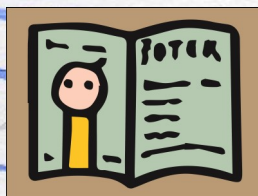
ŠŮTEK

Uvnitř najdete:

Barborky
Lucie noci upije
Vánoční stromek
„Nej“ stromečky
Vánoční rostliny

Nepřehlédněte:

Galerie
Vánoční účesy
Vůně Vánoc
Vánoční koření
Vánoční zvyky

BARBORKY

V den, kdy má svátek Barbora, je tradicí nařezat si větvíčky z ovocných stromů, nejčastěji to je prut z třešně, meruňky, využije se i zlatý déšť.

A stará pověra říká, že pokud větvíčka vykvete na Štědrý den svobodně slečně, do roka a do dne se provdá. Jak je to s dalšími pověrami?

Svatá Barbora z Nikomédie patřila ke 14 svatým pomocníkům, kteří byli voláni v obzvlášť těžkých chvílích. Sama Barbora byla podle legendy pro svou víru v křesťanství pronásledována, poté mučena a sťata svým vlastním otcem. Pro její prožité útrapy a s tím spojené zázraky je dodnes patronkou horníků, dělostřelců a pyrotechniků, matematiků a rovněž i dětí. Je vzývána jako přímlyvkyně za šťastnou hodinu smrti.

ZAJÍMAVOSTI:

- Od jejího jména je odvozen název pro barbituráty (sloučenin kyseliny barbiturové, ta byla objevena na svátek svaté Barbory),
- svaté Barboře je zasvěceno mnoho kostelů, chrámů i oltářů,
- na některých lodích býval její obraz vyvěšen nad komorou se střelným prachem, na Moravě i ve Slezsku se dodnes drží svátek chození barborkou, kdy svobodné, ale i vdané ženy chodí dům od domu, ustrojené jsou v bílých či černých hávech, na hlavách zdobené závojem či věnečkem a větvíčkou v ruce hrozí neposedným dítkům, ale také rozdávají ovoce a sladká srdíčka.

PRANOSTIKY:

- Po svaté Baruši střež nosu i uší!
- O svaté Barboře ležívá sníh na dvoře.
- Má-li svatá Barbora bílou zástěru, bude příští rok hodně trávy.
- Snese-li led o svaté Barboře hus, snese o Vánocích vůz.
- Jaké je počasí na sv. Barboru, takové bývá až do vánoc.

Na svatou Barboru saně do dvoru.

TRHÁNÍ BARBOREK:

Původně pohanský zvyk trhání barborek se jako jeden z mála uchoval dodnes. Na svátek svaté Barbory se nařezou větvíčky třešňí či višňí (mohou se použít i další ovocné stromy či zlatý déšť), vloží se do vázy s vodou a cílem je, aby na Štědrý den rozkvetly. V takovém případě některé pověry praví, že se svobodná dívka v domě provdá. Rozkvetlá větvíčka má také přinést do domu štěstí.

Svaté Barboře je zasvěcený nejen jeden kostel, jako například ten v Kutné Hoře.

Michaela Kynclová

SVATÁ LUCIE

Svátek svaté Lucie (13. prosince) patří především ženám a dívkám, které by se v tento den měly vyhýbat domácím pracím. V minulosti se zakazovalo drát peří, tkát, prát a příst. Ženě, která by pravidla porušila, by Lucka naplnila místnost nebo alespoň velký koš prázdnými větveny a ona by je musela všechny obratem napříst. Některé hospodyňky na Valašsku tak pro jistotu schovávaly své kolovrátky na půdu. Někdy se za Lucky převlékaly ženy ze vsi a chodily kontrolovat své sousedky, zda skutečně odpočívají. Pokud je přistihly při práci, provedly jim pěknou zlomyslnost – rozfoukaly nadrané peří po světnici, nebo vymotaly napředené nitě.

Může Lucie za předvánoční úklid? Je to trochu paradox, protože Lucie je údajně i autorkou tradice předvánočního úklidu. Svatá Lucie, tajemná bílá postava, kontrolovala pořádnost hospodyněk, a pokud domácnosti nezářily čistotou, přišly tvrdé sankce.

Proč Lucie noci upije? Svatá Lucie, noci upije a dne nepřidá. Toto lidové moudro zná snad každý, málokdo však ví, jak to s ním vlastně je. Rčení pochází ze středověku, z dob, kdy lidé používali juliánský kalendář a zimní slunovrat připadal na 13. prosince. V 16. století se začal používat přesnější gregoriánský kalendář a slunovrat se o několik dní posunul. Přesto je na rčení mnoho pravdy, což můžeme pozorovat na východech slunce. Do svátku svaté Lucie vychází slunce čím dál později a večer zapadá dříve než předchozí den – noci se prodlužují. Ale poté začíná slunce zapadat později, takže je odpoledne déle vidět. Přitom však až do slunovratu je východ slunce čím dál později, takže noci se ne-

zkracují.

Budiž světlo...

Že Lucie slaví svátek právě v tomto období, není žádná náhoda, jak by se mohlo zdát. Jméno Lucie i jeho varianty Lucia nebo Luciana mají původ v latinském slově *lux*, což znamená světlo. Jméno Lucie se tak překládá jako světlá nebo zářící. Každá Lucie má v sobě onu jiskru, která jí dodává lesk.

Lucie trestala děti. Svátek svaté Lucie patřil k pěkným adventním zvykům, jehož oslavy už ale pomalu vymizely. Podle nejstarší dochované zprávy o obchůzkách Lucek v díle Jana Jakuba Ryby z roku 1804 Lucky "trestaly" děti. Lucka byla bíle zahalená a s maskovanou tváří, ztělesňovala strach a hrůzu. Navštěvovala jednotlivá stavení a strašila děti, že jim rozpáře břicho nožem, když se o adventu nebudou postit. Jinde chodilo Lucek více a dětem, které byly hodné, daly malý dárek, zatímco ty zlobivé vyšlehaly metlou. V jiných místech naší země zase byla Lucka stará, hrbatá žena, které obličej zakrývala maska. Ta zlobivé děti tloukla vařečkou.

Lucie není ale jen zlá. Lucie je také symbolem čistoty, zároveň však patronkou velkého množství profesí a řemesel, například kajících se nevěstek, sedláků, sklářů, sedlárů, krejčích, švadlen, tkalců, nožířů, kočích, písařů, notářů. V Anglii je patronkou advokátů, podomních obchodníků, spisovatelů a služek. Lidé se k ní modlili proti očním nemocem, bolestem v krku, infekcím, krvácením a úplavici. Je ale také ochráncem před čarodějnicemi. Například na Moravě se před zlými kouzly chránili tak, že od 13. prosince až do Štědrého dne odhodili každý den jedno poleno. Tímto dřevem pak zatopili na Boží hod. Věřilo se také, že když dá hospodyně každý den stranou kousek těsta s kořením, nebudou nad nimi mít čarodějnice moc. Také když si hospodář tento den vyrobil stoličku a v místě suku udělal otvor, mohl jím o mši na Boží hod rozeznat v kostele čarodějnic.

Miroslav Hrabovský

L

U

C

I

E

VÁNOČNÍ STROMEČEK

hájem stromků všeho druhu, jak se pořádají zvláštní slavnosti se

Zdobení stromečku patří k vánočním tradicím, které se rozšířily do celého světa. Napadlo vás ale někdy, proč se zrovna zdobí stromek? Historie této tradice je starší, než si myslíte.

Historie zdobení vánočního stromku sahá až do 6. století a je spojená se jménem Kolumbána z Bobbia. Tento opat působil v šestém století jako misionář v Bretani a Burgundsku. V roce 573 trávil Vánoce na dvoře u burgundského krále, jemuž ozdobil jedli. Co ho k tomu vedlo?

Burgund'ané byli pohani, a tak jim chtěl opat Kolumbán přiblížit svátek narození Ježíše Krista. Na Štědrý den proto ozdobil jedli zapálenými pochodněmi ve tvaru kříže, aby je přivedl ke křesťanské víře.

Ve středověku se však žádná zmínka o zdobení stromků nezachovala. Církev tento zvyk měla údajně za pohanský. To vše trvalo zhruba do konce 16. století. Od té doby se hlavně z oblasti dnešního Německa začaly šířit zprávy o nastrojeném vánočním

stromku. Zvyk se rozšířil do Rakouska, Francie a posléze i do Čech.

Kdo by snad nevěřil této legendě, přesvědčí ho písemné zmínky o prvních vánočních stromečcích z 16. století. Tehdy se u našich německých sousedů začaly stromečky zdobit oříšky, jablky a jinými potravinami. Do Čech se nazdobený vánoční stromeček dostal přibližně až v 19. století.

Vzhůru nohama?

Ještě před vánočními stromky měly v českých domácnostech své místo tzv. chvojky. Tyhle vršky stromků se věšely nad stůl obráceně, tedy špičkou dolů. Domáci je poté zdobili sušeným ovocem, tradičním pečivem nebo ořechy. Například jablíčka odkazovala na zakázané ovoce, které v ráji snědli Eva s Adamem. Stromeček pak měl připomínat rajský strom života, pod kterým často stály jesličky nebo betlém. Chcete si i vy letos ozdobit vánoční stromek opravdu tradičně? Kupte místo skleněných koulí talíř plný rozmanitých druhů sušeného ovoce, které na stromeček zavěsíte pomocí háčků. Pořídíte-li si kolekci slaměných ozdob, dodáte stromečku punc tradice!

VÁNOCE V ČESKU PŘED 100 LETY

Vánoční stromeček se objevil v našich končinách, konkrétně poprvé v Praze, v roce 1812. Mohl za to ředitel Stavovského divadla Jan Karel Liebich. Ten byl u lidí natolik oblíbený, že jim chtěl přichystat na Vánoce na svém záměčku v Libni překvapení. A tím právě byl ozdobený vánoční stromek. Na vánočním večírku jeho přátelé tak mohli poprvé vidět stromeček s několika ozdobami, pod nějž umístil malé dárky a jesličky. O stromku si posléze začala povídat celá Praha a už už se pravidelně objevoval u bohatých rodin. Tehdy ovšem nevypadaly ozdoby jako dnes. Stromky se zdobily například sušenými jablky, ořechy, perníky a barevnými stuhami. I na tu dobu však musely vánoční stromky vypadat nádherně.

Na náměstí ve městech se umísťují velké vánoční stromy. Prvním z nich byl Strom republiky na brněnském náměstí Svobody spisovatelem Rudolfem Těsnohlídkem. K tomu přispěla náhoda. Tehdy se svými přáteli našel v zimě roku 1919 v lese prochladlé děvčátko. To spisovatele zasáhlo natolik, že o Vánocích v roce 1924 nechal vztyčit na náměstí strom a pod ním uspořádat sbírku na pomoc všem opuštěným dětem.

Ondřej Trynkl

TAK TOTO BYSTE DOMŮ ASI NECHTĚLI...

VÁNOČNÍ ÚČESY

Za dívčí část redakce Vám přinášíme inspiraci na vánoční účesy.

A kdyby Vám připadaly příliš usedlé nebo málo zdobené, tady máte přidavek:

G

A

L

E

R

I

E

VÁNOČNÍ ROSTLINY

České domovy v adventním čase nejčastěji zdobí čtyři rostliny. Jak využít jejich sílu a kouzlo tak, že bude působit celý rok? Odhalte s námi tajemství barborek, jmelí, cesmíny i vánoční hvězdy!

Možná jste doted' netušili, jak silnou kouzelnou moc mohou mít vánoční rostliny, které běžně v této době míváte doma.

VÁNOČNÍ HVĚZDA

Vánoční hvězda byla do Evropy přivezena až v 19. století z Mexika. Je označována jako nositelka štěstí a zázraků. Vánoční hvězda symbolizuje betlémskou hvězdu. Ta byla velmi uctívána Toltéky. V Mexiku si ji v 19. století natolik oblíbil americký velvyslanec J. R. Poinsett (proto je nazývána poinsettie), že si ji odvezl domů do Kalifornie a proslavil ji po světě, kde se stejně jako v rodném Mexiku záhy stala symbolem štěstí a možnosti zázraků v životě. Červená zajišťuje vitalitu a sílu, přitahuje štěstí a zázraky, ale ztmavnou-li její listy, nevěstí to nic dobrého.

CESMÍNA

Říká se o ní, že ochrání váš domov.

Cesmína vypadá trochu podobně jako mahonie, jde ale o dvě zcela rozdílné rostliny!

Druidové považovali keře cesmín za svaté. Věřili, že větvíčka cesmíny zavěšená v okně ochraňuje domov před čarodějnicemi, zlými duchy a všemi negativními vlivy. Ze stejného důvodu se v mnoha zemích pokládá o Vánocích na práh domova. Větvíčka cesmíny se ponechává v domě na ochranu štěstí po celý rok. Má zelené listy se zvlněnými zubatými okraji a červené plody.

JMELÍ

Je symbolem šťastného života a ochrany. Pro někoho je poněkud těžké věřit, že mu štěstí a lásku přinese parazit. A to jmelí je. Roste vysoko na stromech, zelené i v zimě a vždy obrácené k nebi. Nejkrásnější jmelí je prý z topolu, možná proto je ve Švýcarsku starý zvyk sundávat jmelí lukem – nesmí však spadnout na zem, musí se zachytit, aby neslo štěstí. Legenda vypráví, že jmelí odhání zlé duchy, je účinné proti uřknutí, uhra-

nutí, duchům z podsvětí, přivolá lásku, zajišťuje plodnost. Aby jmelí mělo svou moc a nosilo štěstí, nesmíte si ho nařezat ani koupit, musíte ho dostat darem. Jmelí se zavěšuje 24. prosince nad dveře nebo na lustr. V domácnostech si ho lidé ponechávají celý rok, ale musí mít alespoň poslední bobulku, aby štěstí neodešlo. Stane-li se tak, spalte ho, oheň z jmelí zahání všechno špatné.

Dnes se pod jmelím líbá na utužení lásky. Zamilovaní mohou zvýšit účinnost ochrany lásky tak, že musí po každém polibku sundat jednu bobulku pro štěstí. S trháním přestanou, až na

jmelí zůstane jenom jedna kulička, a tu si musí uschovat do dalších Vánoc. Z větvíček jmelí se vyrábí nejrůznější talismany, které nositele chrání před vším zlým.

redakce

VÁNOČNÍ KOŘENÍ aneb VŮNĚ VÁNOC

Vánoce si jistě nedovedete představit bez vůně cukroví. K jeho výrobě patří neodmyslitelně koření. Určitě ho poznáte v nadepsaném sáčku, ale víte, jak roste? V redakci jsme to pro Vás zjistili:

VANILKA

Toto jemné koření známe také díky objevení Střední Ameriky. Staří Toltékové a Aztékové je používali jako vonnou přísadu do oblíbených nápojů z kakaových bobů a do čokoládových placek. Věřili přitom, že vanilka posiluje srdce, odstraňuje únavu, zahání strach a celkově dodává sílu a zdraví. Fermentované vanilkové lusky, které jsou plody tropické orchideje, do Evropy přivezli španělští dobyvatelé v 16. století. Vanilka nesmí chybět při pečení napříč celým rokem. Mohly by vůbec bez její intenzivní vůně existovat křehké vanilkové rohlíčky, linecké těsto nebo biskupský chlebíček? Přitom právě v případě vanilky mají kuchtíci spoustu variant, v jakých se jim nabízí.

Mezi nejoblíbenější patří vanilkový či vanilinový cukr.

Pro fajnšmekry se nabízí použití dřeně z pravého vanilkového lusku. Tu můžete přidat přímo do výrobku nebo ji smíchat se dvěma šálky cukru a nechat čtrnáct dní proležet. Tím si vyrobíte domácí vanilkový cukr. Jen vás ve sněhově bílém cukru nesmí odradit černé tečky, které jsou pro vanilku typické. Výsledná chuť za menší estetické nedokonalosti určitě stojí.

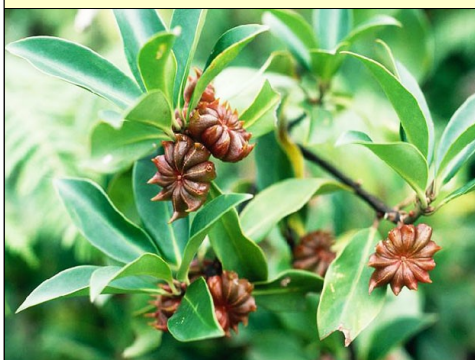
SKOŘICE

To je také elita mezi kořením. Najít ji totiž můžeme nejenom v široké škále cukroví, ale také v horkých nápojích nebo jako součást sváteční výzdoby. Oblíbené jsou skořicové sušenky s cukrovou polevou, originální vzhled i chuť mezi tradičním cukrovím představují skořicová klubka z tukového těsta, které se protlačuje např. přes lis na česnek.

Skořici můžeme použít přímo do těsta, ale nepaměňte na ni při také obalová-

ní cukroví a dozdobování dezertů. Mletou skořicí je možné smíchat s moučkovým cukrem a ovonět tímto vánočním kouzlem například i obyčejnou bábovku.

BADYÁN

Drobné voňavé badyánové hvězdičky by mohly soutěžit o nejhezčí koření Vánoc. Svou vůní může badyán připomínat anýz, proto se také společně přidávají do perníkového těsta. Báječně dochutí zavařeniny, chutney nebo ovocné kompoty. Badyánové sušenky si proto rozumí s jakoukoliv ovocnou zavařeninou, případně je dozdobte citrono-

vou nebo pomerančovou polevou. Nesmí chybět ve švestkové omáčce, ale ozvláštň kupříkladu i smetanové krémy nebo pečená masa. Horký jablečný nápoj s badyánem a skořicí vás zahřeje na těle i duši.

K

O

Ř

E

N

Í

*Vánoce bez vánočního stromku, cukroví nebo štědrovečerní večeře si už neumíme ani představit. Jaké jsou známé tradice a zvyky?
Podívejte se na ty nejznámější u nás. Dodržujete je všechny?*

VÁNOČNÍ STROMEK

Ozdobený vánoční stromek, u kterého se rodiny schází a pod kterým nachází na Štědrý den dárky, už patří neodmyslitelně k Vánocům. Bývá to většinou jehličnan – smrk, borovice nebo jedle, který je ověšený ozdobami v různých barvách a vánočním osvětlením. Může být živý nebo umělý.

JMELÍ

Dalším rozšířeným zvykem je jmelí. Větvička jmelí patří k vánoční výzdobě, zavěšuje se tak, aby bylo možné pod ním projít nebo se pod ním políbit. Dvojici má políbek pod jmelím přinést lásku po celý další rok. Pokud někomu jmelí věnujete, ochrání ho před nemocemi a do domu přinese štěstí. Jedna z křesťanských legend o jmelí praví, že bylo původně stromem, ze kterého Josef vyrobil kolébku pro Ježíška a později byl z toho samého stromu vyroben kříž, na kterém Ježíše ukřižovali. Strom studem uschl a rozpadl se na větvičky a tím, že lidem nosí štěstí, odčínuje svou vinu.

BETLÉM

Betlém je vyobrazení scény narození Ježíše Krista. Uprostřed jsou jesličky, ve kterých leží Ježíšek, kolem něj je Marie s Josefem, osel, vůl, pastýři se stádem ovcí a tři králové. Betlémy dnes mají mnoho podob, jsou v životní velikosti na náměstích nebo malé z papíru, dřeva nebo jiných materiálů umístěné například v domácnostech.

ŠTĚDROVEČERNÍ VEČEŘE

Na Štědrý den – tedy 24. prosince večer – se usedá ke štědrovečerní slavnostní večeři. Tradiční večeře se skládá z rybí polévky a kapra s bramborovým salátem.

Štědrovečerní večeře má svá pravidla – prostírá se pro jednoho navíc, pro nečekanou návštěvu, od stolu se během večeře nevstává, dokud všichni nedojí.

Ten, kdo během večeře vstane, podle pověry příští rok spolu s ostatními u stolu sedět nebude. Po večeři se rozbalují dárky, které jsou pod vánočním stromkem.

CUKROVÍ

Mezi jednu z nejrozšířenějších tradic Vánoc patří pečení cukroví. Mezi nejoblíbenější cukroví se řadí například to z lineckého těsta, vanilkové rohlíčky nebo vánoční perníčky.

VÁNOČKA

Vánočka patří k tradičním symbolům a pokrmům českých Vánoc. Její tvar připomíná Ježíška v povijanu – ozdobný pás sloužící k převazu peřinky s kojencem. Věřilo se také, že křížové pletení plní ochrannářskou funkci a chrání před zlými silami lidi sedící u stolu.

KRÁJENÍ JABLKA

Po štědrovečerní večeři přichází na řadu krájení jablka. Vezme se nůž a jablko se napříč rozkrojí. Pokud uvnitř rozkrojeného jablka naleznete hvězdičku, budete v příštím roce zdraví a šťastní, v opačném případě křížek nebo červ značí nemoc či smrt.

LITÍ OLOVA

Jednou z vánočních tradic je i lití rozžhaveného tekutého olova do nádoby s vodou. Ze vzniklého odlitku se pak dotyčnému věští budoucnost. Zakoupit se dají přímo sady na lití olova, ve většině z nich se včetně všeho potřebného nachází i nápopěda, co vzniklé tvary mohou znamenat.

POUŠTĚNÍ LODIČEK

Pouštění lodiček z vlašských ořechů se zapálenou svíčkou v míse nebo umyvadle s vodou patří mezi oblíbené vánoční tradice. Dokáže odpovědět na otázku nebo předpovědět budoucnost. Důležité je, aby ten, co otázku pokládá, vyrobil lodičku z ořechu sám a sám ji pustil na vodu. Počet lodiček odpovídá počtu členů rodiny. Pokud se nějaká vzdálí, ten, jemuž přísluší lodička patří, se vydá do světa. Pokud zůstanou u sebe, bude rodina pohromadě.

KAPŘÍ ŠUPINY

Na Štědrý den při večeři se dává šupina z kapra pod talíř. Rybí šupina by měla přinášet peníze a hojnost. Následně by se měla šupina z vánočního kapra nosit v peněženke pro dostatek peněz v příštím roce.

HÁZENÍ STŘEVÍCEM

Dívka se postaví do chodby zády ke dveřím a hodí botou nebo pantoflem přes rameno. Pokud míří bota či pantofel špičkou ke dveřím, znamená to, že se dívka provdá a odejde z domova. Pokud špička neukazuje ke dveřím, tak se neprovdá a zůstane doma.

Adéla Stejskalová

Z

V

Y

K

Y

Š

O

T

E

K

ZŠ a MŠ Proseč

**VÁNOCE PLNÉ RADOSTI
A POŽEHNANÝ ROK 2021**

Odkazy:

mimibazar.cz

novinky.cz

www.google.com

www.i-creative.cz

<http://www.icej.cz/>

www.veskole.cz

ŠKOLNÍ
ČASOPIS ROKU 2015

**KVALITNÍ ŠKOLNÍ ČASOPIS
ABECEDA, O. S., 2012**

platí i s úroky a napočítá s daní,
u ženských je to přímo námět na horor,